

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Warszawie

LWA – 4101-29-05/2012

P/12/067

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Warszawie

ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa

T +48 22 444 57 72, F +48 22 444 57 62

lwa@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa 1

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/12/067 – Wychowanie fizyczne i sport w szkołach publicznych i niepublicznych.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Warszawie
Kontrolerzy	Andrzej Pietrzyk, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 84560 z dnia 27 listopada 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Miejski Zespół Szkół nr 1, ul. Powstańców Wielkopolskich 1, 06-413 Ciechanów, dalej: „MZS”, działający jako szkoła publiczna.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dariusz Mosakowski, Dyrektor Miejskiego Zespołu Szkół nr 1 w Ciechanowie, wcześniej – w okresie od 18 września 2008 r. do dnia 31 sierpnia 2012 r. funkcję dyrektora pełniła Elżbieta Wodzyńska. (dowód: akta kontroli str. 3, 7)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie¹ działalność MZS dotyczącą organizacji i realizacji kształcenia w zakresie wychowania fizycznego w latach szkolnych 2009/10-2011/12.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Ocenę ogólną uzasadniają charakter, waga, skala oraz skutki stwierdzonych nieprawidłowości, które polegały w szczególności na:

- dopuszczeniu do użytku szkolnego programu nauczania wychowania fizycznego niezgodnego z podstawą programową dla Gimnazjum,
- niezrealizowaniu w pełni podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. w Gimnazjum², co w konsekwencji uniemożliwiało osiągnięcie celów kształcenia z przedmiotu na tym etapie edukacji,
- niezapewnieniu zgodności z przepisami prawa wewnątrzszkolnego systemu oceniania osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego,
- dopuszczeniu do realizacji zajęć wychowania fizycznego w grupach przekraczających liczbę 26 ćwiczących na II i III etapie edukacji,
- nieskutecznym sprawowaniu nadzoru pedagogicznego w zakresie wdrażania podstawy programowej z 2008 r.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Załącznik nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17) - uchylone z dniem 1 września 2012 r., zwane dalej: „rozporządzeniem w sprawie podstawy programowej z 2008 r.”

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizacja i realizacja kształcenia w zakresie wychowania fizycznego

1.1. Organizacja obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego w systemie klasowo-lekcyjnym

Opis stanu
faktycznego

W latach szkolnych 2009/10-2011/12 w ramach MZS funkcjonowała Szkoła Podstawowa nr 3 im. Orła Białego (dalej: „SP”) oraz Gimnazjum nr 2 im. Zjednoczonej Europy (dalej: „Gimnazjum”).

(dowód: akta kontroli str. 24-35, 102-103)

Zajęcia wychowania fizycznego w ramach nauczania zintegrowanego realizowano w kontrolowanych latach w kl. I-III SP, w odpowiednio 15, 14 i 13 oddziałach, w kl. IV-VI SP w 35, 34 i 34 grupach ćwiczeniowych oraz w kl. I-III Gimnazjum odpowiednio 50, 36 i 44 grupach ćwiczeniowych. Liczebność grup ćwiczeniowych wynosiła od 10 do 30 osób.

W okresie objętym kontrolą obowiązkowe zajęcia z przedmiotu wychowanie fizyczne odbywały się w MZS w klasach IV-VI SP i I-III Gimnazjum w grupach oddziałowych oraz w grupach międzyoddziałowych (na jednej z czterech godzin tygodniowo realizowanych jako tzw. zajęcia *rekreacyjne*), zgodnie z § 6 ust. 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych³, dalej: „*rozporządzenie w sprawie planów nauczania z 2002 r.*”

Zajęcia realizowane w MZS na II i III etapie edukacji w powyższej formie ukierunkowane były na dyscypliny sportowe (halowe gry zespołowe) ujęte w programach nauczania wychowania fizycznego wdrażanych na tych etapach. Zajęcia realizowane były w systemie klasowo-lekcyjnym w wymiarze 3 godzin tygodniowo.

(dowód: akta kontroli str. 157-162, 392-409)

Uczniowie I klasy Gimnazjum oraz II, III i V klas SP uczestniczyli w obowiązkowych zajęciach z pływania⁴.

(dowód: akta kontroli str. 157-162, 392-409)

MZS dysponuje własnymi obiektami sportowymi - salami gimnastycznymi, boiskami zewnętrznymi, a także urządzeniami i wyposażeniem do prowadzenia lekcji wychowania fizycznego. Znajdujące się na terenie MZS obiekty sportowe są w dobrym lub średnim stanie technicznym, a wykorzystywany sprzęt sportowy posiada odpowiednie certyfikaty bezpieczeństwa i atesty wymagane § 9 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach⁵ (dalej: „*rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach*”). Ponadto na terenie MZS znajdują się obiekty należące do kompleksu boisk „Moje Boisko Orlik 2012” (dalej: „*Orlik*”).

(dowód: akta kontroli, str. 133-137, 145, 179-180, 410-412, 621, 789-790)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na prowadzeniu zajęć wychowania fizycznego na II i III etapie edukacyjnym w grupach, których liczebność przekraczała

³ Dz. U. Nr 15, poz. 142 ze zm. – uchylone z dniem 1 września 2012 r.

⁴ W kolejnych latach było to odpowiednio: 93, 100 i 94 uczniów SP oraz 117, 142 i 95 uczniów Gimnazjum. Pływanie realizowane było w ramach obowiązkowych zajęć z wychowania fizycznego.

⁵ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69, ze zm.

26 osób⁶, co było niezgodne z § 6 ust. 5 rozporządzenia w sprawie planów nauczania z 2002 r. Powyższa nieprawidłowość dotyczyła zajęć prowadzonych w ramach 27 z 233 (11,6%) grup ćwiczeniowych utworzonych w okresie objętym kontrolą na II i III etapie edukacyjnym (odpowiednio: 13 w SP i 14 w Gimnazjum), z tego w kolejnych latach szkolnych razem odpowiednio: 5 z 84, 9 z 70 i 13 z 78⁷ (6,0%, 12,9% i 16,7%).

(dowód: akta kontroli, str. 157-162, 392-397)

Za powyższą nieprawidłowość odpowiada Dyrektor MZS, który zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁸ kieruje działalnością szkoły.

Z wyjaśnień udzielonych przez obecnego Dyrektora i byłą Dyrektora MZS wynika, że zajęcia wychowania fizycznego, realizowane przez jednego nauczyciela, bez podziału na grupy dotyczyły jednej godziny zajęć⁹ w wymiarze tygodniowym oraz, że powyższa nieprawidłowość miała charakter incydentalny¹⁰.

(dowód: akta kontroli, str. 195, 211-212)

Z ustaleń kontroli wynika, że powyższa nieprawidłowość dotyczyła 25% zajęć z wychowania fizycznego w klasach liczących powyżej 26 uczniów – od 6% do 16,7% grup ćwiczeniowych utworzonych w okresie objętym kontrolą na II i III etapie edukacyjnym.

1.2. Organizacja obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego w formach do wyboru przez ucznia.

Opis stanu faktycznego

Uczniowie klas IV-VI SP i klas I-III Gimnazjum realizowali w cyklu kształcenia 2009/2010-2011-2012 tzw. zajęcia *rekreacyjne* (nazwa nadana w MZS) w wymiarze jednej godziny tygodniowo. W ramach powyższych zajęć realizowano m.in. gry i zabawy ruchowe np.: „usportowiona gra w dwa ognie”, gra w badminton, tenisa stołowego i ringo. Zajęcia powyższe były dokumentowane w odrębnym dzienniku zajęć, o którym mowa w § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji¹¹.

(dowód: akta kontroli, str. 157-162, 392-397, 413-415)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące badanej działalności

Zajęcia *rekreacyjne* nie zostały wprowadzone formalnie jako zajęcia do wyboru w ramach wychowania fizycznego w trybie określonym przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2011 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego (do 1 września 2011 r. § 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2009 r. o takim samym tytule¹²).

Zajęcia *rekreacyjne* zdaniem obecnego Dyrektora i byłej Dyrektora MZS były organizowane w sposób odpowiadający potrzebom i zainteresowaniom uczniów.

(dowód: akta kontroli, str. 195, 494)

⁶Grupy ćwiczeniowe liczyły: od 10 do 30 uczniów.

⁷ Nieprawidłowość dotyczyła 1 z 4 godzin zajęć wychowania fizycznego (w wymiarze tygodniowym), objętych ramowymi planami nauczania klas IV-VI SP i I-III Gimnazjum tj. godziny tzw. zajęć rekreacyjnych.

⁸ Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.

⁹ Jedna z czterech godzin w wymiarze tygodniowym.

¹⁰ Udzielone wyjaśnienia dotyczą ww. nieprawidłowości w klasie II A Gimnazjum w roku szkolnym 2011/2012

¹¹ Dz. U. Nr 23, poz. 225 ze zm. – dalej: „rozporządzenie w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji nauczania”.

¹² Odpowiednio: Dz. U. Nr 175, poz. 1042 i Dz. U. Nr 136, poz. 1116.

1.3. Oferta nadobowiązkowych pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych.

W MZS nadobowiązkowe zajęcia pozalekcyjne¹³ organizowano w latach szkolnych 2009/2010 i 2010/2011 dla uczniów SP¹⁴. Tygodniowy wymiar sportowych zajęć nadobowiązkowych wynosił w tych latach odpowiednio: 14 godzin i 1 godzinę.

Nauczyciele wychowania fizycznego prowadzili zajęcia sportowe wynikające z realizacji przez nich obowiązku określonego w art. 42 ust. 2 pkt 2 lit. a) ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela¹⁵. Tygodniowy wymiar tych zajęć wynosił w kolejnych latach szkolnych odpowiednio: 11 godzin (6 SP i 5 Gimnazjum), 18 (12 SP i 6 Gimnazjum) oraz 22 godziny (12 SP i 10 Gimnazjum). W ramach ww. formy prowadzono w SP w roku szkolnym 2009/2010 zajęcia dla 6 grup po 1 godzinie zajęć tygodniowo dla każdej grupy (w dyscyplinach/formach aktywności: gry sportowe, piłka nożna dziewcząt, gimnastyka korekcyjna, piłka nożna chłopców dla kl. IV, piłka nożna chłopców dla kl. V i VI, piłka nożna – turnieje klasowe). W roku szkolnym 2010/2011 również prowadzono zajęcia dla 6 grup z tym, że po 2 godz. tygodniowo (gimnastyka korekcyjna, piłka nożna chłopców, piłka nożna dziewcząt, piłka nożna – turnieje klasowe, taekwondo, gry sportowe dziewcząt) a w roku szkolnym 2011/2012 również 6 grup po 2 godz. tygodniowo (piłka nożna chłopców, piłka nożna dziewcząt, piłka nożna – turnieje klasowe, taekwondo, gry sportowe dziewcząt, gry sportowe chłopców). Natomiast w Gimnazjum w ramach ww. formy realizacji zadań nauczycieli wychowania fizycznego w roku szkolnym 2009/2010 prowadzono 5 grup ćwiczących po 1 godzinie tygodniowo (w dyscyplinach/formach aktywności: piłka siatkowa dziewcząt, piłka nożna dziewcząt, piłka koszykowa, piłka nożna chłopców, turnieje klasowe), w 2010/2011 były to 3 grupy po 2 godziny tygodniowo (piłka ręczna dziewcząt, piłka nożna chłopców, piłka siatkowa dziewcząt), a w 2011/2012 5 grup po 2 godziny tygodniowo (piłka nożna chłopców, piłka nożna dziewcząt, piłka siatkowa chłopców, piłka ręczna dziewcząt, gry sportowe).

Prowadzenie nadobowiązkowych zajęć sportowych i zajęć z zakresu gimnastyki korekcyjnej było dokumentowane w dziennikach zajęć pozalekcyjnych zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie prowadzenia dokumentacji nauczania.

(dowód: akta kontroli, str. 165-167, 416-421, 847-849)

W badaniu ankietowym¹⁶ przeprowadzonym w trakcie kontroli NIK 23 uczniów SP i 30 Gimnazjum podało, że systematycznie uprawia wybraną dyscyplinę sportową lub ćwiczy rekreacyjnie poza szkołą, odpowiednio 63 i 29 wskazało, że czyni to sporadycznie, zaś 18 i 25, że nigdy.

(dowód: akta kontroli, str. 791-794)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.4. Prowadzenie zajęć korekcyjnych dla uczniów z wadami postawy i zagrożonych nadwagą lub otyłością.

Dyrektor MZS dysponowała w latach szkolnych 2009/10-2011/12, wynikającymi z dokonywanej przez pielęgniarkę szkolną diagnozy stanu zdrowia uczniów MZS, informacjami na temat liczby uczniów niepełnosprawnych ruchowo i rodzajów rozpoznanych u nich dysfunkcji. W kolejnych latach szkolnych odsetek uczniów SP

¹³ Nie prowadzono jednej wspólnej ewidencji uczestników tych zajęć, a w związku z tym, że niektórzy uczniowie uczestniczyli w kilku formach zajęć nie jest możliwe ustalenie odsetka uczniów szkoły będących uczestnikami zajęć nadobowiązkowych.

¹⁴ W roku szkolnym 2009/2010 brało w nich udział 23 uczniów SP w ramach zajęć z gimnastyki korekcyjnej (4 godz. tygodniowo) oraz 22 uczniów SP (3 godziny tygodniowo) – zajęcia Szkolnego Klubu Sportowego „Trójka”.

¹⁵ Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.

¹⁶ W badaniu uczestniczyło łącznie 180 uczniów MZS: 78 z VI kl. SP oraz 102 z III kl. Gimnazjum.

na I i II etapie edukacyjnym, u których zdiagnozowano dysfunkcje ruchowe wynosił: 38,3% (266 osób), 35,4% (241) i 40,2% (274), a w Gimnazjum: 39,5% (185), 37,3% (165) i 36,2% (149).

Najczęściej występującymi wśród uczniów SP dysfunkcjami były w kolejnych latach szkolnych: płaskostopie - 42,5%, 41,9%, 43,1% ogółu uczniów; wady postawy - 26,7%, 28,2% i 27,0%; nadwaga - 12,8%, 12,9% i 12,0%. W Gimnazjum najczęściej występowały w kolejnych latach szkolnych: wady postawy - 45,4%, 46,1% i 45,6% ogółu uczniów; płaskostopie 28,1%, 27,9% i 26,8%; skolioza - 11,9%, 10,9% i 10,7%.

W zajęciach korekcyjnych organizowanych dla uczniów MZS uczestniczyło w latach 2009/2010 i 2010/2011 odpowiednio 23 i 17 uczniów SP, co stanowiło 8,6% i 7,1% uczniów tego typu szkoły ze stwierdzonymi wadami.

(dowód: akta kontroli, str. 165, 168, 459-462)

Szkoła dysponowała salą gimnastyczno – rekreacyjną i wyposażeniem sportowym do prowadzenia zajęć korekcyjnych dla swoich uczniów.

Zajęcia prowadziła osoba posiadająca uprawnienia do prowadzenia zajęć korekcyjnych – nauczyciel wychowania fizycznego, legitymujący się świadectwem ukończenia studiów podyplomowych w zakresie gimnastyki korekcyjnej.

(dowód: akta kontroli, str. 134, 168-171, 422-423, 499)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

*Uwagi dotyczące
badanej działalności*

Pomimo wysokiego odsetka uczniów niepełnosprawnych ruchowo w roku szkolnym 2011/2012 nie prowadzono zajęć z zakresu gimnastyki korekcyjnej. Nie skorzystano z możliwości prowadzenia gimnastyki korekcyjnej w ramach zajęć do wyboru przez uczniów, tj. możliwości określonej w § 1 rozporządzenia z dnia 9 sierpnia 2011 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego, który mówi, że zajęcia wychowania fizycznego mogą być organizowane m.in. jako zajęcia sprawnościowo - zdrowotne.

(dowód: akta kontroli, str. 165, 168-171)

1.5. Dopuszczenie do użytku szkolnego programów nauczania wychowania fizycznego.

Według szkolnego zestawu programów nauczania (dalej: „SZPN”) w MZS na I etapie edukacji (klasy I-III SP) w latach szkolnych 2009/10-2011/12 dopuszczono do użytku następujące programy kształcenia zintegrowanego:

- 1) „Szkoła na miarę” autorstwa T. Janickiej – Panek, Nowa Era , 2009 r.
- 2) „Gra w kolory” autorstwa E. Stolarczyk, Wydawnictwo Juka, 2009 r.
- 3) „Razem w szkole”, autorzy - J. Brzózka, A. Jasiocha, K. Harmak, K. Izbińska, W. Went, WSiP, 2009 r.,

wprowadzone w 2009 r. Pierwszy z ww. programów został przyjęty dla oddziału A, drugi dla oddziału C a trzeci dla oddziałów: B, D i E klas pierwszych SP.

Programy te w zakresie zajęć wychowania fizycznego były zgodne z podstawą programową, określoną w rozporządzeniu w sprawie podstawy programowej z 2008 r.

(dowód: akta kontroli, str. 270-285)

Na II etapie edukacji w SP dopuszczono do użytku „Autorski programu wychowania fizycznego dla klas IV-VI Szkoły Podstawowej”, autorstwa Alicji Romanowskiej (Wydawnictwo Korepetytor - M. Galczyński, Płock 1999) oraz program nauczania

plywania dla klas V Szkoły Podstawowej nr 3 w Ciechanowie realizowany w ramach godzin pozostawionych do dyspozycji nauczyciela w ww. programie Alicji Romanowskiej, tj. 40-60 godzin¹⁷. W roku szkolnym 2012/2013 na II etapie edukacyjnym dopuszczono program autorstwa Alicji Romanowskiej „Wychowanie fizyczne bliższe wartościom”, Wydawnictwo: Korepetytor, 2012.

(dowód: akta kontroli, str. 270-294)

Natomiast na III etapie edukacji (Gimnazjum) dopuszczono „Program nauczania wychowania fizycznego, klasy 1-3 gimnazjum”, którego autorami byli nauczyciele wychowania fizycznego MZS: A. Jakubowski, A. Niestępski, M. Konopka, D. Jabłonowska, Z. Muziński, K. Piliński, który jest realizowany również w roku szkolnym 2012/2013.

(dowód: akta kontroli, str. 253-269)

Dopuszczenie do użytku szkolnego programów nauczania wychowania fizycznego w MZS odbywało się na podstawie pisemnych wniosków nauczycieli przedmiotu. Dopuszczane programy nauczania zostały zaopiniowane przez Radę Pedagogiczną, a następnie dopuszczane przez dyrektora szkoły do użytku szkolnego.

(dowód: akta kontroli, str. 205, 239-251)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- w latach szkolnych 2009/10-2012/13 dopuszczono do realizacji w Gimnazjum program nauczania wychowania fizycznego nie uwzględniający 19 spośród 33 wymagań podstawy programowej określonej w rozporządzeniu w sprawie podstawy programowej z 2008 r. (i z 2012 r.¹⁸),
- w latach szkolnych 2009/10-2011/12 wprowadzono program nauczania wychowania fizycznego w Gimnazjum do szkolnego zestawu programów nauczania na podstawie wniosków nauczycieli wychowania fizycznego Gimnazjum. Wnioski te były nierzetelne w odniesieniu do zawartej w nich oceny zgodności opiniowanego programu nauczania z podstawą programową wychowania fizycznego, co było niezgodne z wymogiem § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników¹⁹.

(dowód: akta kontroli, str. 168-171, 422-423)

Za pierwszą z ww. nieprawidłowości odpowiedzialna była poprzednia Dyrektor MZS, która dopuszczała w kolejnych latach do użytku wskazany program wychowania fizycznego w Gimnazjum. Zgodnie z art. 22a ust. 2b ustawy o systemie oświaty dyrektor szkoły jest odpowiedzialny za uwzględnienie w szkolnym zestawie programów nauczania całości podstawy programowej kształcenia ogólnego ustalonej dla gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej. Za drugą z ww. nieprawidłowości są odpowiedzialni nauczyciele wychowania fizycznego Gimnazjum, którzy stosownie do § 2 ust. 2 rozporządzenia w sprawie dopuszczania programów nauczania złożyli wnioski o dopuszczenie do użytku w szkole ww. programu oraz Dyrektor MZS, która nie dokonała należytej weryfikacji tych wniosków.

¹⁷ Realizując zajęcia wychowania fizycznego w klasach IV-VI SP wykorzystywano plany dydaktyczno-wychowawcze i konspekty zajęć wychowania fizycznego dla klas IV-VI oraz plany wynikowe z wychowania fizycznego dla klas IV-VI dedykowane do ww. programu.

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977).

¹⁹ Dz. U. Nr 89, poz. 730, uchylone z dniem 18 lipca 2012 r. - dalej: „rozporządzenie w sprawie dopuszczania programów nauczania”.

Była Dyrektor MZS wyjaśniła, że dopuszczając ww. program wychowania fizycznego dla Gimnazjum kierowała się opinią doświadczonych nauczycieli wychowania fizycznego, w tym m.in. ówczesnego wicedyrektora szkoły (nauczyciel wychowania fizycznego) oraz, że otrzymała zapewnienie, że program jest napisany rzetelnie. Ponadto wyjaśniła, że program ten był pozytywnie zaopiniowany przez Radę Pedagogiczną.

(Dowód: akta kontroli, str. 168-171, 422-423, 808, 810, 842-843, 845-846)

1.6. Realizacja obowiązujących programów nauczania wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

W kontrolowanym okresie obowiązkowe zajęcia wychowania fizycznego odbywały się w sali gimnastycznej, na boiskach zewnętrznych (w tym należących do kompleksu Moje boisko Orlik 2012) i na pływalni.

(dowód: akta kontroli, str. 133-137, 173-174)

W godzinach pracy szkoły pierwszeństwo w korzystaniu z kompleksu boisk Orlik 2012 mieli, zgodnie z regulaminem obiektu uczniowie MZS. Zajęcia sportowe (z wychowania fizycznego) dla uczniów MZS prowadzili w tym czasie nauczyciele szkoły. Do organizacji zajęć na obiekcie poza godzinami pracy szkoły zatrudniano animatorów (w ramach programu: „Animator -Moje Boisko Orlik 2012”)²⁰.

Prowadzono m.in. zajęcia sportowe, gry i zabawy, turnieje oraz gry zespołowe. Wydatki roczne ponoszone w latach 2010 – 2012 przez MZS na realizację organizacji i przeprowadzanie zajęć sportowo-rekreacyjnych na obiekcie „Moje Boisko ORLIK 2012” wynosiły 9.000 zł²¹.

Zgodnie z Zarządzeniem Prezydenta Miasta Ciechanów²² dyrektor MZS jest upoważniony do podejmowania działań w zakresie utrzymania obiektu „Moje boisko Orlik 2012”, m.in. dotyczących zapewnienia właściwego poziomu technicznego.

(dowód: akta kontroli, str. 149-150, 600-607, 621)

W dwóch badanych oddziałach realizowano programy nauczania dla I etapu edukacji wczesnoszkolnej: „Szkoła na miarę” (oddział A) oraz „Razem w szkole” (oddział D). Zajęcia wychowania fizycznego w badanych oddziałach SP zrealizowano w cyklu kształcenia 2009/2010-2011/2012 w wymiarze 294 godzin, spełniając normę co najmniej 290 godzin określoną w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania z 2002 r.

(dowód: akta kontroli, str. 172, 270-283)

²⁰ W okresie objętym kontrolą zatrudniano łącznie (w różnych okresach od marca 2010 r. począwszy) cztery osoby na podstawie umów zlecenia. Do zadań animatorów należała organizacja i przeprowadzanie zajęć sportowo – rekreacyjnych na obiekcie „Moje Boisko ORLIK 2012” znajdującym się na terenie MZS. Animatorzy byli zobowiązani do realizowania w okresie jednego miesiąca minimum 80 godzin zajęć, w tym: 40 godzin na potrzeby rozliczania umowy zlecenia zawartej przez danego animatora z gospodarzem obiektu (MZS) i 40 godzin na potrzeby rozliczania analogicznej umowy ze Szkolnym Związkiem Sportowym Warszawy i Województwa Mazowieckiego (dalej: „Wojewódzki Szkolny Związek Sportowy” lub „WSZS”), ul. Szpitalna 5 m. 2, 00-031 Warszawa. Umowy z MZS były finansowane ze środków przekazanych przez Gminę Miejską Ciechanów, a umowy z WSZS ze środków przekazywanych przez Ministerstwo Sportu i Turystyki. Umowy (po 2 jw.) przewidywały wynagrodzenie po 4.500 zł na sezon (9 miesięcy, po 500 zł i za 40 godzin zajęć na obiekcie miesięcznie). W okresie marzec - listopad 2010 r. zatrudniano 3 animatorów, z tym, że w każdym miesiącu obsada animatorów wynosiła po dwie osoby (jeden z animatorów pracował cały sezon a dwu przez część sezonu). Animatorzy realizowali łącznie 160 godzin zajęć na Orliku miesięcznie (po 80 godzin każdy z nich). W 2011 r. (jw.) zatrudniano 2 animatorów, którzy realizowali w sezonie łącznie 160 godzin zajęć na obiekcie. W 2012 r. zatrudniano 3 osoby (po dwie w każdym miesiącu) – jedną przez cały sezon, a dwie na część sezonu. Szczegółowo godziny pracy animatorów z podaniem dni tygodnia w poszczególnych miesiącach były ujęte w harmonogramach planowanych godzin pracy animatora „Moje Boisko ORLIK 2012” za poszczególne miesiące. Plany były zatwierdzane przez Dyrektora MZS, który kontrolował pracę animatorów m.in. przez weryfikowanie zapisów w dziennikach pracy animatora, stwierdzał zgodność tych zapisów ze stanem faktycznym i potwierdzał wykonanie zadań zgodnie z umową.

²¹ Taka sama kwota rocznie wynikała z umów zawartych przez animatorów z WSZS, finansowanych ze środków Ministerstwa Sportu i Turystyki.

²² Nr 25/2010 z dnia 10 lutego 2010 r.

Zajęcia w Gimnazjum prowadzone były w oparciu o „Program nauczania wychowania fizycznego, klasy 1-3 gimnazjum”²³. W klasach I-III badanych oddziałów Gimnazjum zrealizowano w cyklu kształcenia 2009/2010-2011/2012 zajęcia wychowania fizycznego w wymiarze godzinowym: 427 (oddział C – dziewczęta), 430 (oddział C – chłopcy), 419 (oddział D - dziewczęta) i 417 (oddział D – chłopcy), spełniając normę co najmniej 385 godzin określoną w załączniku nr 6a do rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania z 2002 r.

(dowód: akta kontroli, str. 172, 175-177, 252-264)

W dokumentacji przebiegu nauczania przedmiotu wychowanie fizyczne (dziennikach lekcyjnych) ww. oddziałów Gimnazjum nie odnotowano realizacji wymagań edukacji zdrowotnej określonych w podstawie programowej przedmiotu z 2008 r., stąd nie można określić liczby godzin przeznaczonych na te zajęcia.

(dowód: akta kontroli, str. 175, 405-409)

W zakresie realizacji edukacji zdrowotnej stwierdzono, że:

- w MZS realizowano Szkolny Program Profilaktyki („SPP”), który został poddany ewaluacji²⁴ za lata 2009 – 2012 (do czerwca). W jej wyniku przedstawiono m.in. wniosek dotyczący kontynuowania współpracy z rodzicami w zakresie zapobiegania agresji; w SPP uwzględniono m.in. programy edukacyjne i profilaktyczne, proponowane przez zewnętrzne podmioty: „Ratujemy i uczymy ratować” (zagrożenia i skutki nierozważnych zachowań), „Przemoc wobec dzieci”, „Nie pal przy mnie proszę” (Profilaktyka alkoholowa, narkotykowa i nikotynowa w klasach I-III SP), „Znajdź właściwe rozwiązanie” (Program antynikotynowy dla klas IV-VI SP), zajęcia profilaktyczne – „Tajemnica zaginionej skarbonki” (Program antynarkotykowy);
- treści z zakresu edukacji zdrowotnej były realizowane w ramach przedmiotów: biologia, wychowanie do życia w rodzinie, wiedza o społeczeństwie, edukacja dla bezpieczeństwa i religia,
- metody aktywizujące wykorzystano w ramach realizowanego programu „Trzymaj formę”, gdzie zastosowano metodę portfolio, natomiast w programie „Tabela rekordów szkoły”, którego celem było sprawdzenie sprawności uczniów klasy VI SP przed przejściem do Gimnazjum zastosowano metodę projektu.

(dowód: akta kontroli, str. 193-196, 199, 424-440, 459-487, 581-599)

W badaniu ankietowym łącznie 78 uczniów klas VI SP i 102 uczniów klas III Gimnazjum (wszyscy poddani ankietowaniu) podało, że w trakcie zajęć wychowania fizycznego najczęściej uprawiali dyscypliny zespołowe (m.in. piłkę nożną, siatkową, koszykową, ręczną) oraz wykonywali ćwiczenia gimnastyczne – odpowiednio 58 i 66 wskazań.

(dowód: akta kontroli, str. 791-794)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niewdrożeniu w pełni, w cyklu edukacyjnym 2009/2010 - 2011/2012 treści podstawy programowej z 2008 r. w zakresie wychowania fizycznego w Gimnazjum, co było niezgodne z art. 7 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie oświaty. W ramach zajęć lekcyjnych zrealizowano 14 z 33 wymagań podstawy programowej (wymagania: 1.1., 1.2., 2.2., 2.4., 2.5., 3.1., 3.2., 4.2.-4.4., 5.2., 5.4., 6, 7.1.).

(dowód: akta kontroli, str. 175-176, 812-815)

²³ Program autorski nauczycieli wychowania fizycznego w Gimnazjum.

²⁴ Zakończona 5 lipca 2012 r.

Za powyższą nieprawidłowość odpowiedzialni są nauczyciele wychowania fizycznego, którzy, stosownie do art. 6 pkt 1 ustawy Karta Nauczyciela, obowiązani są rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły, w tym funkcją dydaktyczną oraz Dyrektor MZS. Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 33 ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie oświaty Dyrektor szkoły sprawuje nadzór pedagogiczny, m.in. w zakresie realizacji podstawy programowej.

Była Dyrektor MZS wyjaśniła: „W każdym roku, przed składaniem wniosków o dopuszczenie programu (m. in. z wychowania fizycznego) zbierał się zespół przedmiotowy nauczycieli wychowania fizycznego posiadających wykształcenie wyższe i kwalifikacje wymagane do prowadzenia zajęć edukacyjnych, dla których program był przeznaczony w celu dokonania analizy pod kątem zgodności z nową podstawą programową. Pracę nadzorował ówczesny wicedyrektor, będący również nauczycielem wychowania fizycznego z wieloletnim stażem”. Ponadto Dyrektor wyjaśniła, że program został pozytywnie zaopiniowany na radzie pedagogicznej, zaakceptowany i przyjęty uchwałą Rady Pedagogicznej Gimnazjum.

(dowód: akta kontroli, str. 205, 808, 842, 845)

Dyrektor MZS²⁵ wyjaśnił również, że podczas zajęć wychowania fizycznego realizowanych jest wiele treści zawartych w podstawie programowej, a nieuwjętych w planach pracy nauczycieli wychowania fizycznego²⁶.

(dowód: akta kontroli, str. 814-815)

*Uwagi dotyczące
badanej działalności*

W Gimnazjum nie wypełniano w latach szkolnych 2009/10-2011/12 *Zalecanych warunków i sposobów* realizacji edukacji zdrowotnej określonych w podstawie programowej wychowania fizycznego z 2008 r. na III etapie edukacji:

- nauczyciele nie przeprowadzili diagnozy potrzeb uczniów we współpracy z pielęgniarką szkolną,
- edukacja zdrowotna nie była skoordynowana na poziomie szkoły, a nauczyciele różnych przedmiotów nie współdziałali między sobą i z pielęgniarką szkolną,
- w dokumentacji MZS brak informacji o uczestnictwie rodziców w planowaniu, realizacji i ewaluacji zajęć z edukacji zdrowotnej oraz przeprowadzeniu ewaluacji i dokonaniu przez nauczycieli na tej podstawie stosownych zmian w zakresie wdrażania edukacji zdrowotnej.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność w zakresie organizacji i realizacji zajęć wychowania fizycznego.

Ocena częściowa

2. Ocenianie osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego.

2.1. Zgodność wewnątrzszkolnego oceniania osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego z obowiązującymi przepisami prawa.

*Opis stanu
faktycznego*

W kontrolowanym okresie obowiązywał Wewnątrzszkolny System oceniania w MZS (WSO), wprowadzony dla SP uchwałą Rady Pedagogicznej Szkoły Podstawowej z dnia 27 stycznia 2000 r. a dla Gimnazjum uchwałą z dnia 7 grudnia 2005 r. WSO był zaktualizowany poprzez uwzględnienie zmian określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 sierpnia 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i

²⁵ Na podstawie informacji nauczycieli wychowania fizycznego zatrudnionych w MZS.

²⁶ W wyjaśnieniach potwierdzono fakt braku realizacji 6 z 33 wymagań podstawy programowej z 2008 r. Przyjęty sposób ujęcia tematów zajęć na lekcjach wychowania fizycznego nie pozwala stwierdzić, że odnosiły się one do realizacji konkretnego wymagania podstawy programowej.

promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych²⁷.

(dowód: akta kontroli, str. 63-89, 99, 118-127, 349-356)

W przedmiotowym systemie oceniania (dalej: „PSO” odpowiednio SP lub Gimnazjum) dla klas IV-VI SP wprowadzonym uchwałą Rady Pedagogicznej SP z dnia 1 września 2004 r. wskazano m.in., że zakres oceniania obejmuje *sumienne i staranne wywiązywanie się z obowiązków, zaangażowanie w przebieg lekcji i przygotowanie się do zajęć, stosunek do partnera i przeciwnika, stosunek do własnego ciała, aktywność fizyczna, postęp w opanowaniu umiejętności oraz wiadomości przewidzianych dla poszczególnych klas zgodnie z indywidualnymi możliwościami i predyspozycjami oraz osiągnięte wyniki w sportach wymiernych, dokładność wykonanego zadania i poziom zdobytej wiedzy.*

W PSO Gimnazjum wprowadzonym uchwałą Rady Pedagogicznej Gimnazjum z dnia 1 września 2009 r. zawarto uregulowanie, że przy wystawianiu ocen brane są pod uwagę: *aktywność i postawa na lekcji, frekwencja, umiejętności techniczne i taktyczne, wiadomości, motoryka i kryteria dodatkowe.*

(dowód: akta kontroli, str. 357-366)

Zarówno w PSO SP na II etapie edukacyjnym, jak i PSO Gimnazjum wskazano ogólne kryteria oceniania.

W PSO SP (II etap) określono następujące wymagania na ocenę celującą: uczeń spełnia wszystkie wymagania na ocenę bardzo dobrą (tj. uczeń całkowicie opanował materiał podstawy programowej, prowadzi sportowy i higieniczny tryb życia, ćwiczenia wykonuje z właściwą techniką, pewnie, w odpowiednim tempie, dokładnie, zna założenia taktyczne i przepisy dyscyplin sportowych zawartych w programie, posiada duże wiadomości w zakresie kultury fizycznej i umiejętnie wykorzystuje je w praktycznym działaniu, systematycznie doskonali swoją sprawność motoryczną i wykazuje duże postępy w osobistym usprawnieniu, jego postawa społeczna, zaangażowanie i stosunek do wychowania fizycznego nie budzą najmniejszych zastrzeżeń, bierze aktywny udział w zajęciach SKS i zawodach sportowych), aktywnie uczestniczy w życiu sportowym na terenie szkoły bądź też w innych formach działalności związanych z kulturą fizyczną, prowadzi sportowy i higieniczny tryb życia, zajmuje punktowane miejsca w zawodach sportowych, reprezentuje szkołę w zawodach, wykazuje się szczególnym zaangażowaniem w pracy, twórczą postawą, umiejętnościami i wiadomościami wykraczającymi poza program nauczania w danej klasie.

Natomiast na ocenę dostateczną sformułowano następujące wymagania: uczeń opanował materiał podstawy programowej na przeciętnym poziomie ze znacznymi lukami, dysponuje przeciętną sprawnością motoryczną, ćwiczenia wykonuje niepewnie, w nieodpowiednim tempie, z większymi błędami technicznymi, wykazuje małe postępy w usprawnieniu motorycznym, w jego wiadomościach z zakresu kultury fizycznej są znaczne luki, nie potrafi wykorzystać wiadomości w praktyce, wykazuje małe postępy w usprawnieniu, przejawia pewne braki w zakresie wychowania społecznego, w postawie i stosunku do kultury fizycznej.

Według PSO Gimnazjum, ocenę celującą otrzymuje uczeń, który: jest zawsze przygotowany do lekcji i bierze czynny udział we wszystkich lekcjach wychowania fizycznego w ciągu semestru, roku szkolnego, doskonale opanował elementy dyscyplin sportowych objętych programem nauczania, posiada dużą znajomość zasad i przepisów gier zespołowych oraz konkurencji lekkoatletycznych,

²⁷ Dz. U. Nr 156, poz. 1046. Zmiany, które dotyczyły WSO SP zostały wprowadzone uchwałą Rady Pedagogicznej nr 12/2010/2011 z dnia 29.11.2010 r..

gimnastycznych itp., czynnie uczestniczy w zajęciach pozalekcyjnych i pozaszkolnych, sportowo-rekreacyjnych, systematycznie podnosi poziom swojej sprawności fizycznej i motorycznej, aktywnie uczestniczy w życiu sportowym na terenie szkoły, bądź też w innych formach działalności związanych z kulturą fizyczną, przejawia dbałość o własne ciało i zdrowie, dba o higienę osobistą, jest koleżeński, zdyscyplinowany, podczas zajęć przestrzega przepisów bhp „fair play”, dba o bezpieczeństwo własne i innych, zajmuje punktowane miejsca w zawodach sportowych na szczeblu szkolnym, ośrodka, powiatowym, wojewódzkim i ogólnopolskim.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który: niesystematycznie uczestniczy w zajęciach wychowania fizycznego, często jest nieprzygotowany do lekcji, opanował materiał programowy na przeciętnym poziomie ze znacznymi lukami, wykazuje braki w znajomości zasad, przepisów dyscyplin i gier sportowych, wykazuje małe postępy w usprawnianiu, przejawia braki w zakresie kultury osobistej w postawie i stosunku do współwiczących i prowadzącego zajęcia.

W dziennikach lekcyjnych określono przy wystawionych ocenach jakie konkretne aktywności oraz zakres wiedzy i umiejętności oceniali nauczyciele wychowania fizycznego²⁸.

(dowód: akta kontroli, str. 357-358, 364-365, 488-493, 490, 495, 507-509)

W PSO Gimnazjum ustalono sposób ustalania ocen klasyfikacyjnych z przedmiotu (śródrocznych i końcoworocznych).

(dowód: akta kontroli, str. 361)

W opinii łącznie 47 uczniów SP i 46 z Gimnazjum (60,2% i 45,1%) uczniów objętych badaniem kwestionariuszowym stwierdziło, że ocenianie ich osiągnięć z wychowania fizycznego było sprawiedliwe.

(dowód: akta kontroli, str. 791-794)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w zakresie oceniania osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- w statutach SP i Gimnazjum (na II i III etapie edukacyjnym) nie określono sposobu uzasadniania ustalonej przez nauczyciela oceny, co było niezgodne z § 5 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych²⁹ (dalej: „rozporządzenie w sprawie oceniania”).
- nauczyciele wychowania fizycznego nie sformułowali wymagań edukacyjnych dla SP i Gimnazjum uwzględniających wymagania programu nauczania wychowania fizycznego, w tym wymagania właściwej dla etapu edukacji podstawy programowej, które służą do rozpoznawania przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności oraz są niezbędne do wystawienia uczniom poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych zajęć edukacyjnych odpowiednio do § 2 ust. 2 i § 3 ust. 3 pkt 1 ww. rozporządzenia w sprawie oceniania.

W dokumentach związanych z ocenianiem wewnątrzszkolnym z wychowania fizycznego (WSO i PSO; w odniesieniu do II i III etapu edukacyjnego) nie wskazano sposobów rozpoznawania poziomu i postępów z wychowania fizycznego, tj. jakimi metodami i narzędziami będą one mierzone, z jaką

²⁸ Na III etapie edukacyjnym były to m.in. biegi na 300, 600 i 1000 m, rzut piłką lekarską, pchnięcie kulą, piłka siatkowa, jazda na łyżwach, sztafeta, aktywność, udział w zawodach.

²⁹ Dz. U. Nr 83, poz. 562 ze zm.

częstotliwością w cyklu kształcenia, a także w jakim zakresie i w jaki sposób postępy te będą uwzględniane w ocenianiu osiągnięć uczniów, w szczególności wymagań bloków tematycznych podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. (a od 1 września bieżącego roku podstawy programowej z 2012 r.),

- w PSO SP (dla II etapu edukacyjnego) nie określono sposobu ustalania ocen klasyfikacyjnych (śródrocznych i rocznych) z przedmiotu wychowanie fizyczne, co jest niezgodne z § 3 ust. 3 pkt 1, 3 i 5 ww. rozporządzenia w sprawie oceniania.

W PSO Gimnazjum nie uwzględniono możliwości uzyskania oceny *celujący*, a w PSO SP oceny *celujący* i *bardzo dobry* przez uczniów mniej sprawnych ruchowo, z problemami zdrowotnymi czy też mniej zainteresowanych wychowaniem fizycznym i nieuczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych i zawodach sportowych. Wyróżniono natomiast uczniów sprawnych fizycznie, którzy mogą otrzymać ocenę *celujący*, reprezentując MZS w pozaszkolnych zawodach sportowych, uczestnicząc w pozalekcyjnych zajęciach sportowo-rekreacyjnych. Powyższe uregulowania były niezgodne z § 11 ust. 1 i 6 rozporządzenia w sprawie oceniania. W związku z powyższym udział ucznia w nadobowiązkowych zawodach pozaszkolnych i zajęciach pozalekcyjnych nie powinien być uwzględniany w ocenianiu klasyfikacyjnym.

(dowód: akta kontroli, str. 63-101, 118-127, 349-358, 361-366)

Ponadto dopuszczenie do użytku szkolnego w Gimnazjum programu nauczania nie zawierającego pełnej podstawy nauczania wychowania fizycznego i niezaktualizowanie PSO na II i III etapie edukacji spowodowało, że ocenianiu podlegały głównie umiejętności ruchowe uczniów (sportowe i rekreacyjne), natomiast nie sprawdzano i nie oceniano osiągnięć uczniów określonych na tym etapie edukacji w zakresie innych bloków tematycznych, w szczególności w zakresie edukacji zdrowotnej. Nie sprawdzono również efektów wdrażania podstawy programowej po zakończeniu cyklu kształcenia w odniesieniu do określonych w niej wymagań szczegółowych.

Z wyjaśnień udzielonych przez obecnego Dyrektora i byłą Dyrektorkę MZS wynika, że dopuszczając ww. program wychowania fizycznego dla Gimnazjum kierowano się opinią doświadczonych nauczycieli wychowania fizycznego, w tym m.in. ówczesnego wicedyrektora szkoły (nauczyciel wychowania fizycznego) oraz, że otrzymała zapewnienie, że program jest napisany rzetelnie. Ponadto wyjaśniła, że był on pozytywnie zaopiniowany przez Radę Pedagogiczną.

(dowód: akta kontroli, str. 205, 808, 810, 842, 845)

W przeprowadzonym w trakcie kontroli badaniu kwestionariuszowym 42 ankietowanych uczniów SP i 24 Gimnazjum (53,8% i 23,5%) wskazało, że udział w szkolnych zajęciach wychowania fizycznego przyczynił się do zwiększenia ich sprawności fizycznej.

(dowód: akta kontroli, str. 791-794)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność w zakresie oceniania osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego.

3. Uczestnictwo uczniów w obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego i we współzawodnictwie sportowym.

3.1. Frekwencja uczniów na obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

W MZS w badanym okresie odnotowywano frekwencję uczniów na obowiązkowych zajęciach wychowania fizycznego. Frekwencja na zajęciach wychowania fizycznego nie odbiegała w sposób istotny od frekwencji ogółem i wynosiła odpowiednio w klasach IV-VI SP odpowiednio: 89,3%, 89,9% i 91,7% (zajęcia w systemie klasowo lekcyjnym) podczas gdy frekwencja ogółem wynosiła odpowiednio 91,1%, 91,3% i 91,8%, a w Gimnazjum 86,0%, 86,1% i 87,2% (zajęcia w systemie klasowo lekcyjnym) podczas gdy frekwencja ogółem to: 91,3%, 92,2% i 92,4%. Frekwencja na tzw. zajęciach rekreacyjnych wynosiła w klasach IV-VI SP 89,1%, 90,6% i 86,8% a w Gimnazjum 86,1%, 87,0%, 84,7%.

(dowód: akta kontroli, str. 178)

Przeprowadzone w trakcie kontroli (od 17 do 21 grudnia 2012 r.) badanie udziału uczniów MZS w tygodniowym wymiarze zajęć wychowania fizycznego wykazało udział w zajęciach odpowiednio na poziomie: 91,7% w SP (II etap edukacyjny) i 88,3% w Gimnazjum. W wymiarze procentowym najwięcej niećwiczących osób w SP nie ćwiczyło z powodu zwolnienia przez rodziców (4,1%) i bieżącego zwolnienia lekarskiego (4%), a w Gimnazjum w związku z decyzją Dyrektora MZS o zwolnieniu z wychowania fizycznego (4,7%) i z powodu braku stroju (4,1%).

(dowód: akta kontroli, str. 795)

W badaniu ankietowym uczniowie - 36 uczniów SP i 18 Gimnazjum podali, że unikanie obecności na lekcjach wychowania fizycznego spowodowane jest: złym stanem zdrowia (odpowiednio 46,2% i 17,6% ogółu badanych uczniów), nieciekawym sposobem ich prowadzenia oraz zbyt trudnymi ćwiczeniami (9 i 8 wskazań w SP –11,5% i 10,3% oraz 17 i 7 wskazań w Gimnazjum – 16,7% i 6,9%).

(dowód: akta kontroli, str. 791-794)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w powyższym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

3.2. Decyzje Dyrektora ZSO w sprawie zwolnienia uczniów z zajęć wychowania fizycznego.

Opis stanu faktycznego

Decyzje w sprawie zwolnienia uczniów z zajęć wychowania fizycznego wydawał Dyrektor lub upoważniony Wicedyrektor MZS zgodnie z § 8 rozporządzenia w sprawie oceniania, na podstawie wniosków rodziców (prawnych opiekunów), do których załączano opinie lekarzy (w zwolnieniach określano okres zwolnienia³⁰ oraz przeciwwskazania co do udziału w zajęciach). W decyzjach określano okres i powód zwolnienia ucznia z zajęć, a w arkuszach ocen ucznia wpisano zwolniony/zwolniona, jeżeli okres zwolnienia ucznia z zajęć wychowania fizycznego, uniemożliwiał ustalenie śródrocznej (semestralnej) lub rocznej oceny klasyfikacyjnej.

(dowód: akta kontroli, str. 223-224)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w powyższym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości:

³⁰ W szczególności w zakresie decyzji wydawanych od roku szkolnego 2010/2011.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

W okresie objętym kontrolą stwierdzono udzielenie w jednym przypadku zwolnienia z wychowania fizycznego na podstawie nieaktualnej opinii lekarza (1 na 62 udzielone zwolnienia, co stanowiło 1,6%).

(dowód: akta kontroli, str. 497-498)

Ówczesny Wicedyrektor Szkoły wyjaśnił, że zwolniona z wychowania fizycznego uczennica kl. III przebywała pod stałą opieką medyczną i korzystała ze zwolnienia od I klasy.

(dowód: akta kontroli, str. 496, 816)

3.3. Udział uczniów MZS we współzawodnictwie sportowym.

Opis stanu
faktycznego

Uczniowie MZS brali czynny udział w pozaszkolnym współzawodnictwie sportowym zdobywając w roku szkolnym:

- 2009/2010 m.in. pierwsze miejsca w zawodach powiatowych: Halowej Piłki Nożnej (zarówno chłopcy, jak i dziewczęta) na Mistrzostwach Powiatu w Piłce nożnej (zarówno chłopcy, jak i dziewczęta) oraz II miejsce w finale wojewódzkim Turnieju Piłki Nożnej Coca-Cola Cup (grupa dziewcząt);
- 2010/11 m.in. pierwsze miejsca w Międzypowiatowym Halowym Turnieju Piłki Nożnej Dziewcząt, Turnieju Piłki Nożnej o Puchar Premiera, Mistrzostwach Powiatu w Halowej Piłce Nożnej, Turnieju Coca-Cola Cup Piłka Nożna Chłopców (I i II etap), Mistrzostwach Rejonu w Halowej Piłce Nożnej Dziewcząt, Mistrzostwach Rejonu w Piłce Nożnej Dziewcząt, Turnieju Coca-Cola Cup – piłka nożna dziewcząt (I, II, III etap, finał wojewódzki i półfinał krajowy);
- 2011/2012 m.in. pierwsze miejsca w Turnieju Coca-Cola Cup – (I miejsce zarówno w powiecie, jak i rejonie oraz finał wojewódzki), Turnieju Piłki Nożnej o Puchar Grudzińskiego (chłopcy).

(dowód: akta kontroli, str. 754-769)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie skontrolowaną działalność.

4. Warunki bezpieczeństwa na zajęciach wychowania fizycznego.

4.1. Okresowe kontrole obiektów sportowych należących do szkoły.

Opis stanu
faktycznego

MZS posiada własne obiekty i urządzenia sportowe. Na terenie MZS znajdują się również obiekty należące do kompleksu boisk sportowych „Orlik 2012”.

(dowód: akta kontroli, str. 133-137)

W okresie objętym kontrolą dokonywano w MZS systematycznych kontroli okresowych dotyczących zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów szkoły³¹, które przeprowadzano zgodnie z § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach. Wyniki kontroli przedkładano organowi prowadzącemu.

(dowód: akta kontroli, str. 512-535)

Nauczyciele wychowania fizycznego na początku każdego roku szkolnego zapoznawali uczniów z zasadami bezpieczeństwa na lekcjach wychowania fizycznego zgodnie z § 31 ust. 7 ww. rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa

³¹ Prowadzono również przeglądy techniczne wymagane m.in. przepisami prawa budowlanego.

i higieny w szkołach, a fakt ten był odnotowywany w prowadzonych dziennikach lekcyjnych.

(dowód: akta kontroli, str. 398, 404)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

4.2. Sposób i zakres zapewnienia uczniom pomocy medycznej.

*Opis stanu
faktycznego*

W okresie objętym kontrolą w MZS funkcjonował, na mocy porozumienia zawartego przez MZS z Zakładem Pielęgniarek Środowiska Nauczania i Wychowania „Lider” w Ciechanowie (dalej: „NZOZ”) gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej³². Prowadząca gabinet pielęgniarka szkolna m.in. organizowała i realizowała świadczenia zdrowotne na rzecz uczniów MZS, prowadziła badania przesiewowe, udzielała pierwszej pomocy oraz współdziałała z radą pedagogiczną SP i Gimnazjum (nie określono pisemnych zasad tej współpracy). Ponadto pielęgniarka szkolna udostępniała nauczycielom wychowania fizycznego listy klasowe, na których umieszczone były grupy kwalifikacyjne do zajęć z wychowania fizycznego. Dla roczników podlegających profilaktycznemu badaniu lekarskiemu (klasa III SP i I Gimnazjum) po zakończeniu badania lekarskiego, na podstawie danych medycznych z „Karty profilaktycznego badania lekarskiego” pielęgniarka szkolna informowała nauczycieli wychowania fizycznego o ewentualnych zmianach stanu zdrowia i zaleceniach dotyczących przebadanych uczniów.

Gabinet był dostępny dla uczniów w godzinach 7.30-15.30. Pielęgniarka posiadała kwalifikacje określone w § 3 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 28 sierpnia 2009 r. w sprawie organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą³³.

(dowód: akta kontroli str. 438-462)

Nauczyciele wychowania fizycznego i kształcenia zintegrowanego posiadali zaświadczenia o przeszkoleniu w zakresie udzielania pierwszej pomocy, zgodnie z wymogiem określonym w § 21 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach.

(dowód: akta kontroli str. 536-553)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

4.3. Wypadki podczas zajęć wychowania fizycznego.

*Opis stanu
faktycznego*

W kolejnych latach szkolnych (od 2006/2007 do 2011/2012) miały miejsce wypadki uczniów MZS na zajęciach wychowania fizycznego w następującym wymiarze liczbowym: 7, 3, 8, 11, 14, 15, odnotowane w rejestrze wypadków uczniów i szkolnej bazie danych SIO. W związku z tymi wypadkami sporządzono 1 protokół w roku szkolnym 2010/2011 i 7 protokołów w roku szkolnym 2011/2012.

Była Dyrektor MZS wydała nauczycielom polecenie, aby w rejestrze wypadków ucznia odnotowywane były wszystkie zdarzenia, w których interweniowała pielęgniarka szkolna lub służby medyczne.

³² W badanym okresie trzy porozumienia na okresy odpowiadające umowom zawartym przez NZOZ z Narodowym Funduszem Zdrowia.

³³ Dz. U. Nr 139, poz. 1133.

W każdej sytuacji, gdy dziecko w związku z wypadkiem trafiło do gabinetu pielęgniarskiego, byli informowani przez pielęgniarkę szkolną lub wychowawcę rodzice lub opiekunowie dziecka. O wypadkach powiadamiano również Przewodniczącego Rady Rodziców oraz organ prowadzący. Prowadzony w MZS rejestr wypadków uczniów był zgodny ze wzorem określonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach.

W badaniu kwestionariuszowym 71 spośród uczniów SP i 87 Gimnazjum (91,0% i 85,3%) podało, że zapoznano ich z zasadami bezpiecznego wykonywania ćwiczeń na lekcjach wychowania fizycznego, i że stosowali je na zajęciach z przedmiotu. Natomiast 5 uczniów SP i 6 z Gimnazjum (6,4% i 5,9%) było odmiennego zdania. Połowa ankietowanych uczniów SP (39 z 78 osób) i 39 uczniów Gimnazjum (38,2%, tj. 39 ze 102 osób) stwierdziło, że stopień trudności i intensywności ćwiczeń jest dostosowywany do ich aktualnej sprawności fizycznej i możliwości fizycznych. Odpowiednio 54 i 47 ankietowanych ze SP i z Gimnazjum (69,2% i 46,1%) uznało, że nauczyciele wychowania fizycznego troszczą się o ich bezpieczeństwo podczas zajęć.

(dowód: akta kontroli, str. 791-794)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na tym, że w latach szkolnych 2006/2007 - 2011/2012 nie sporządzano protokołów powypadkowych dla wszystkich wypadków, które miały miejsce na zajęciach wychowania fizycznego. W powyższym okresie miało miejsce 58 wypadków na ww. zajęciach, dla 50 z nich nie sporządzono protokołów powypadkowych (86,2%), co było niezgodne z § 43 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w szkołach.

Z wyjaśnień udzielonych przez obecnego Dyrektora i byłą Dyrektorkę MZS wynika, że w latach szkolnych 2006/2007-2011/2012 w związku z wypadkami na zajęciach wychowania fizycznego decyzję w zakresie zakwalifikowania zdarzenia do sporządzenia dokumentacji powypadkowej podejmował pracownik BHP.

Ponadto wyjaśniono, że w MZS powoływano zespół powypadkowy, który sporządzał dokumentację powypadkową (m.in. protokół powypadkowy) w sytuacjach, gdzie doszło do uszkodzenia ciała wymagającego dodatkowego leczenia.

(dowód: akta kontroli str. 183-184, 193-194, 205-208, 554-569, 808-811, 842-846)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości skontrolowaną działalność.

5. Doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego oraz nadzór pedagogiczny w zakresie wychowania fizycznego.

5.1. Stan zatrudnienia w szkole i kwalifikacje nauczycieli wychowania fizycznego.

*Opis stanu
faktycznego*

W roku szkolnym 2011/2012 zatrudniano w MZS dwunastu nauczycieli kształcenia zintegrowanego, z których wszyscy posiadali stopień awansu zawodowego nauczyciela dyplomowanego oraz dziesięciu nauczycieli wychowania fizycznego, z których dziewięciu było nauczycielami dyplomowanymi a jeden mianowanym.

Nauczyciele prowadzący zajęcia w ramach kształcenia zintegrowanego i zajęcia z wychowania fizycznego posiadali wyższe wykształcenie z przygotowaniem pedagogicznym, prowadząc zajęcia zgodnie z poziomem wykształcenia wymaganym dla typów szkół wchodzących w skład MZS, a także kierunkiem

wykształcenia zgodnym z nauczaniem przedmiotem lub rodzajem prowadzonych zajęć.

Ponadto trzech nauczycieli wychowania fizycznego posiadają uprawnienia instruktorskie (2 osoby uprawnienia instruktora rekreacji ruchowej i instruktora piłki nożnej oraz jedna osoba uprawnienia instruktora piłki ręcznej).

5.2. Kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego i nauczania zintegrowanego (w zakresie wychowania fizycznego).

W okresie objętym kontrolą 9 spośród 12 nauczycieli kształcenia zintegrowanego i 4 spośród 9 wychowania fizycznego zatrudnionych w MZS uczestniczyło łącznie w odpowiednio 19 i 7 przedmiotowych formach doskonalenia zawodowego. Trzy spośród tych form dotyczyły wdrażania podstawy programowej z 2008 r. (i z 2012 r.): w 2 formach uczestniczyli nauczyciele kształcenia zintegrowanego (3 osoby), a w jednej nauczyciel wychowania fizycznego.

Tematy form doskonalenia nauczycieli w powyższym zakresie, to:

- Edukacja wczesnoszkolna w świetle podstawy programowej – (5 godz.- jeden nauczyciel) oraz Zasady wyboru programów kształcenia ogólnego zgodne z nową podstawą programową (3 godz. – 2 osoby),
- Monitorowanie realizacji podstawy programowej w gimnazjum (5 godz. – jedna osoba).

Ponadto 3 nauczycieli wychowania fizycznego uczestniczyło w formach kwalifikacyjnych koniecznych do zdobycia uprawnień instruktorskich (por. pkt 5.1. wystąpienia).

(dowód: akta kontroli, str. 185, 570-580)

*Ustalono
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

5.3. Nadzór pedagogiczny nad dziedziną wychowania fizycznego.

*Opis stanu
faktycznego*

W badanym okresie przeprowadzono 42 obserwacje zajęć kształcenia zintegrowanego oraz 35 obserwacji zajęć z zakresu wychowania fizycznego. Obserwacje dotyczyły m.in. prawidłowości prowadzenia dokumentacji z przebiegu nauczania i realizacji przez nauczycieli dodatkowych godzin wynikających z art. 42 ustawy Karta Nauczyciela oraz planowania pracy dydaktycznej zgodnie z założeniami nowej podstawy programowej.

W latach szkolnych 2009/2010 – 2011/2012 w wyniku prowadzonych obserwacji nie formułowano wniosków z prowadzonego nadzoru pedagogicznego w zakresie wychowania fizycznego.

(dowód: akta kontroli, str. 189, 205)

*Ustalono
nieprawidłowości*

Nieskuteczny nadzór pedagogiczny, sprawowany przez Dyrektora MZS na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty w zakresie określonym w art. 33 ust. 2 pkt 2 i 3 tej ustawy, tj. realizacji podstaw programowych i przestrzegania zasad oceniania, spowodował m.in. dopuszczanie w kolejnych latach szkolnych programu nauczania niezawierającego wszystkich wymagań podstawy programowej wychowania fizycznego z 2008 r. dla gimnazjum. Nadzór w zakresie realizacji ww. podstawy programowej ograniczono do obserwacji zajęć, pomijając wdrażanie ww. podstawy programowej wychowania fizycznego. Ponadto nie sprawdzono w ramach sprawowanego nadzoru efektów wdrażania podstawy programowej z wychowania fizycznego z 2008 r. na zakończenie I i III etapie edukacji.

(dowód: akta kontroli, str. 189, 205, 817-820)

Była obecny Dyrektor i była Dyrektor MZS wyjaśnili, że w nadzorze pedagogicznym nie zaplanowano kontroli programu pod kątem zgodności z realizacją podstawy programowej.

(dowód: akta kontroli, str. 205)

5.4. Nadzór zewnętrzny nad działalnością szkoły w zakresie wychowania fizycznego.

W okresie objętym kontrolą miały miejsce w MZS 22 kontrole zewnętrzne, w tym 9 przeprowadzonych przez Kuratorium Oświaty. Jedna z nich dotyczyła prawidłowości dopuszczenia do użytku w szkole programów nauczania w zakresie edukacji wczesnoszkolnej. W toku tej kontroli nie stwierdzono niezgodności z przepisami prawa i nie formułowano zaleceń, wniosków ani uwag. Druga obejmowała weryfikację poprawności i rzetelności wypełnienia przez dyrektora ankiety dotyczącej monitorowania wdrażania podstawy programowej kształcenia ogólnego. W wyniku tej kontroli dokonano zmian polegających na uzupełnieniu niektórych odpowiedzi udzielonych przez dyrektora szkoły.

(dowód: akta kontroli, str.770-774)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność MZS w zbadanym obszarze.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁴, wnosi o:

1. Przestrzeganie zasad dopuszczania programów nauczania do użytku szkolnego.
2. Zapewnienie pełnego wdrożenia podstawy programowej wychowania fizycznego.
3. Przestrzeganie liczebności grup ćwiczeniowych na zajęciach z wychowania fizycznego.
4. Dostosowanie do obowiązujących przepisów prawa wewnątrzszkolnego systemu oceniania osiągnięć uczniów w zakresie wychowania fizycznego.
5. Przestrzeganie procedury powoływania zespołów powypadkowych i sporządzanie przez nie dokumentacji w związku z wypadkami na zajęciach wychowania fizycznego.
6. Podjęcie skutecznych działań w ramach nadzoru pedagogicznego w zakresie wdrażania podstawy programowej wychowania fizycznego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Warszawie.

³⁴ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

*Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków*

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia stycznia 2013 r.

Andrzej Pietrzyk
St. Inspektor k. p.

.....
Podpis